

HELLEBÆK-AALSGAARD

egnshistoriske Forening

J. Uldum:
Hellebæk og litteraturen 1.

Egnshistoriske beretninger fra Hellebæk-Aalsgaard 2.

Forord

Formålet med dette lille arbejde er at foretage et strejftog ind over noget af det, der foreligger på tryk fra de sidste to hundrede år, og som har berøringspunkter til vor egn. Da emnet strækker sig over mange perioder indenfor dansk litteratur og først og fremmest er topografisk-litterært betonet, vil det ikke blive forsøgt at foretage en vurdering af de enkelte værker eller forfattere. Det vil heller ikke holde sig strengt til egentlige litterære arbejder, men også omtale visse historiske og topografiske skildringer. Enkelte memoirer og brevvekslinger er benyttet.

Hver tid har sin måde at udtrykke sig på, men som en rød tråd går gennem det hele naturoplevelsen. Det er først og fremmest den dejlige natur, der gennem tiderne har kaldt på alt, hvad der har med åndsliv i Danmark at gøre. Hellebæk har i dansk naturopfattelse et evigt navn.

For venlig bistand, udlån af klichéer m. m., takkes følgende:
Dr. phil. H. Topsøe-Jensen, overbibliotekar E. Bremerstent, tegneren Des
Asmussen, Bagesen Udvalget, Korsør, Berlingske Bogtrykkeri, Rosenkilde
& Bagger, Schönbergske Forlag.

Hellebæk og litteraturen

1. del.

Efter at der i ca. to hundrede år med vekslende held var drevet forskellige virksomheder i det vandrige område ved Hellebæk, sidst som geværfabrik, solgtes denne i 1768 til skatmester Heinrich Carl Schimmelmänn, et af århundredets dristigste købmandsgenier, der fra beskedne kår efter en eventyrlig fortid indkaldtes til Danmark, hvor han i 1872 endte sine dage som Geheimeråd, Elefant-ridder, Lensgreve til Lindenberg, Herre til Wandsbeck og Ahrensberg i Holsten og ejer af fyrstelige rigdomme.

Kort efter at H. C. Schimmelmänn havde erhvervet geværfabrikken, overlod han sin søn Ernst ledelsen af denne. Den kun tyveårige Ernst Schimmelmänn, en drømmende og sværmerisk natur, var grebet af tidens rousseauske naturbegejstring og opfordrer straks efter sin ankomst til Hellebæk sin ven August Hennings til at komme. I brevet skildrer han Hellebæk således:

» . . . De kan ikke tænke Dem noget mere henrivende Sted. De forskjelligste, de meest romantiske Naturscener ere der forenede. Det ligger ved Bredden af Havet, der uophørligt er bedækket med Skibe. Lige overfor ser man Sverigs Klipper. Søger De en ensom eller rolig Plet, behøver De blot at gå ind i Skoven, som gemmer en Rigdom af Søer. Er De træt af disse, ville forskjellige Bække oplive Dem med deres Rislen. Høje med blide Skraaninger, dunkle og stille Dale – dog min kjære, jeg ved ikke hvordan jeg bærer mig ad, men jeg beskriver meget kummerligt det skønneste Sted i Verden . . . «.

Hennings fulgte opfordringen og de to venner vandrede rundt i egnen, hvor de, grebne af den vågnende sans for Nordens oldtid, gav deres yndlingshøje navn efter Odin og Valdemar. På Odinhøj rejste bønderne en nu forsvunden mindestøtte for deres elskede greve. Her ønskede Hellebæks herre at blive gravsat som en oldtidens sagnkonge.

I Schimmelmännns korte, lykkelige ægteskab med den holstenske grevedatter Emilie Rantzau gled Hennings mere og mere ud af de nygiftes interesse til fordel for deres nye ven, den unge digter Friederich Leopold, greve af Stolberg, A. P. Bernstorfs svoger, der blev stærkt betaget af Emilie Schimmelmännns poetiske fremtoning. Disse følelser klanger gennem hans cyklus af digte til Øresunds og særlig til Hellebæks pris, hvorved han blev den første digter, der i nyere tid har priset havet som kilde til glæde »kruset af smil«. Hans tidligste sang til havet er den i sommeren 1776 her digtede, en gang så berømte ode: Hellebeck, eine See-ländische Gegend, der giver et intimt indblik i trekløverets fantasifyldte samvær, i hvilket der dog vistnok for Stolbergs vedkommende rummedes smertelig resig-

nation. Ossian (keltisk skjald fra det 3. årh., søn af Fingal, den betydeligste helt i den ossianske sagnkreds), var deres stadige ledsager på vandringerne gennem skovene og langs stranden. I kæmpehøjenes stensætninger så de den mægtige Morars grav. I månelyst troede de at se den svanehvite Colma sidde på den mosgroede sten med hænderne lagt under knæ, klagende over de faldne helte, Kullens klipper blev til Skotlands drømmende fjelde, til den høje skrænt, hvor Fingal steg i land.

Således sværmede og drømte de uadskillelige, sorgløse, som om solen aldrig skulle gå ned over deres lykke.

HELLEBECK

Eine Seeländische Gegend

von

FRIEDRICH LEOPOLD GRAFEN ZU STOLBERG

1776

.....
O Begeisterung, wo warst du, da ich, mit flehender Stimme,
Dich in mitternächtlicher Stunde, vom Monde beschienen,
Einsamwallend am Ufer des wogenrauschenden Meeres,
In der Fluten Geräusch, im Schimmer der Sterne dich suchte? --
Sanft umsäuselten mich und hehr die nächtlichen Schauer;
Sinkendes Abendroth weilte hoch über Schwedens Gebirge,
Und es tanzten die röthlichen Gipfel auf Wogen des Nordmeers.
Heller stralte der Sund, vom steigenden Monde beschienen;
Lieblich glitten auf beiden Meeren, mit schwellendem Segel,
Schiffe, mit ruhenden Blizen gerüstet, und hüpfende Nachen,
Hier im Mondschein, dort im sterbenden Schimmer des Abends.
Ueber mich wehten auf hohem Gestade die heiligen Buchen,
Deren kein nordischer Sturm, kein Sturm von Osten geschonet.

.....
Denn hier sah ich vor wenigen Stunden, mit euch, ihr Geliebten!
Sinken die Sonn' in Wogen des unermesslichen Meeres.
Siehe hier den Stein, an welchem Emilia hinsank,
Stillerröthend vom Schimmer des Abends und sanften Gefühlen;
Und wir sanken zu ihren Füßen - von Seligkeit trunken
Irrte dein Blick, o Freund! Von ihren Augen zur Sonne,
Von der Sonne zu ihren Augen! Dir stralte sie minder
Schön in Wogen des Meers, als in Emiliens Thränen.

.....
Oversættelse:

Hellebeck, en sjællandsk egn.

O begejstret, hvor var du, da jeg med bedende stemme
i midnatlig stund af månen beskinnet
ensomt vandrende ved bredden af bølgebrusende hav,
i vovernes hvisken, i stjernernes skin, dig søgte
blidt omsusede mig den natlige gysen.
Synkende aftenrøde hvilte endnu over Sverigs bjerge,
og rødlige toppe dansede på Nordhavets bølger.

Lysere strålede Sundet af den stigende måne beskinnet.
Yndigt gled på begge have med svulmende sejl
skibe, med hvilende lyn udrustet, og gyngende både,
her i månens skin, hist i aftenens døende lysning.
Over mig hviskede på høje kyst de hellige bøge,
som ingen norden-storm, ingen storm fra østen skånede.

.....
Thi her så jeg for få timer siden, tilsammen med jer I kære
solen synke i bølgerne af det umålelige hav.
Se her den sten, på hvilken Emilia nedsank,
stille rødmende af aftenens lysning og blide følelser.
Og da vi sank for hendes fødder – af salighed drukne
forvildede dit blik sig, O ven! fra hendes øjne til solen,
fra solen til hendes øjne! for dig strålede den mindre
smukt i havets bølger, end i Emilias tårer.

Deres lykke varede dog kun kort. 1780, i februar måned døde Emilie Schimmelmänn, næppe 28 år gammel. Den dybt nedbøjede Ernst rejste hende det engang så kendte, nu upåagtede minde: Støtten ved Emilies kilde på Solyst ved Klampenborg, deres anden sommerresidens. På marmorpladen skrev Ernst:

*Emilia, her vankede du engang,
ach forlængst ey meer.
Helligt er der Sted du yndede.
Uskyldighed, Himlens Uskyldighed
opfyldte Hiertet ved dit Navn.
Og hvo som har elsket,
nævne det med Tårer.*

To år efter ægtede Ernst Schimmelmänn Charlotte Schubart, en intelligent og åndrig kvinde. De supplerede hinanden på bedste måde i deres fælles interesse for dansk åndsliv. Videnskabsmænd, digtere og kunstnere var deres stadige gæster. Om vinteren samledes man på palæet i Bredgade, det nuværende Odd-Fellow Palæ, om sommeren på Solyst eller i Hellebæk. I kredsen om dem finder vi Baggesen, Rahbeck, Klopstock, Oehlenschläger, Steffens og H. C. Ørsted m. fl.

Tiden blev fordrevet med åndfulde samtaler og udflugter i omegnen, fester indendørs og om sommeren i parken, deklamering og oplæsning af nye produkter, sjæl talte til sjæl. En af de mest trofaste venner i disse år fra o. 1785 var Jens Baggesen. Denne, der var en varm beundrer af det smukke køn, var meget betaget af Charlotte Schimmelmänn og har skrevet flere digte til hendes pris. 1787 *Afslaget* og *Den visnede Majblomst*. I det første kalder han hende Huldgudinde og erklærer at »Føbi (Apollons) rige har ej noget skönt, som hun ej har«.

I *Afslaget* begiver han sig til Apollons rige for at frembære en bøn til musernes konge:

*Tal, sagde han og venlig smilte,
og alle Muser smilte med,
og for at høre Bonnen ilte
til det af mig bestegne Sted.
Min Fader! blev jeg ved, du kender
vor Huldgudinde Schimmelmänn!
Ja, raabte Muserne, hvo kender*

Hans Jørgen Hammer: Jens Baggesen spadsereende med grev Heinrich Ernst Schimmelmänn og grevinde Charlotte, født Schubart, ved Emilikilde nedenfor haven til landstedet »Sølyst« Malet ca. 1862 til den serie af digterbilleder, som Orla Lehmann lod udføre til datteren Margrethes bryllup i 1866 med litteraten og skolemanden Gotfred Rode. (Frederiksborg).

*ej vor Charlotte Schimmelmänn?
Og for at vidne, dig, vi kende
hint Mønster for vort hele Køn,
du blot, fordi du nævnte hende,
har alt vort Bifald til din Bon.*

Men det er ikke for Charlotte, han vil bede, det er for sig selv:

*Jeg beder ene denne Sinde
om Ild og Aand, din egen lig,
til ret at takke den Gudinde,
som al min Lykke skabte mig . . . .*

dog, det overstiger selv Apollons kræfter, thi:

*Forgæves alle Muser stræbe,
med Gratieme Haand i Haand,
med Nektar af Diones Læbe,*

og al min egen Ild og Aand.
I Koret af de Millioner,
som fylde Pimplas grønne Skov,
at lære dig en Sang, hvis Toner
udføre værdig hendes Lov.

Det smukkeste digt er vel nok: *Den visnede Majblomst*, hvor Baggesen tydelig viser, hvor betaget han er af hende, men han får ingen opmuntring på det punkt og må altså beherske sig.

*Jeg spired frem til moden Duft
men langsom i den kolde Luft
jeg arme spired frem,
Jeg blev imellem Torne fød.
Jeg smægted i min Moders Skød,
jeg alt for liden Næring nød
og vokste mellem Liv og Død
i mit for kolde Hjem.*

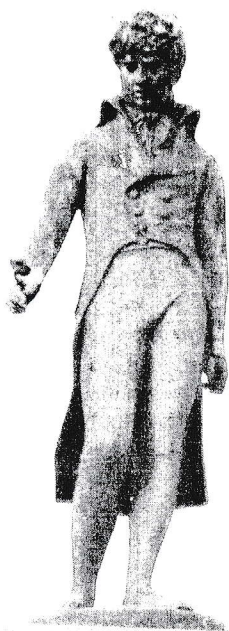
*Medlidende mig Føbus saa
paa Sandet mellem Torne staa,
i Natten kold og svag.
Han brod mig af og tog mig op,
og aanded i min spæde Krop:
Du ikke ganske visne skal,
kom med til min Venindes Sal,
til Næring og til Dag.*

*Han bar fra Stedet, hvor jeg stod,
mig hen til hendes skønne Fod.
Og Foden traadte mig.
Jeg fandt dens kælné Tyngde sød,
og ønsked under den min Død.
Til anden Undertræden vant,
jeg denne saa livsalig fandt,
og jeg var lykkelig.*

Baggesen havde truffet Schiller på en udenlandsrejse og var fuldstændig betaget af hans digtning og smittede ved sin begejstring Ernst og Charlotte. Der dannedes en lille kreds, som levede i en stadig Schillerrus. I 1791 planlagdes der en friluftsfest for den forgudede digter i Hellebæk. Netop som Baggesen ville stige til vogns for at begive sig af sted, modtog han budskab om Schillers død. Festen blev dog ikke opgivet, men formede sig nu som en sørgefest for digteren. Baggesen reciterede Schillers digte, et skjult musikkor af fløjter og klarinetter faldt ind, alle var dybt rørte, og tårerne styrtede dem ud af øjnene. Mindefesten strakte sig over tre dage. — Stor var glæden, da man fik budskab om, at rygtet om Schillers død var forhaslet. Han levede, ganske vist syg og nedbrudt. Festen gav anledning til, at Schimmelmänn i forening med hertugen af Augustenborg tildelte den syge digter en årpenge for tre år, der friede ham for økonomiske sorger og gengav ham skaberkraften.

1801 skrev Baggesen en ode til Ernst Schimmelmänn, som han kalder: *Hellebæcks Harpe*. Den første udgave i tysk redaktion ledsages af nogle oplysende bemærkninger, i hvilke det bl. a. hedder: Hellebæk er et Gods, der ejes af Greven

JENS BAGGESEN

F-15-FEB-1764

D-3-OKT-1826

Baggesens statue i Korsør. Baggesen står med bøjet hoved og betragter en blomst, af nogle udlagt som værende en allusion til digtet: Den visnede Majblomst. Andre mener, at det er digtet: Ak! ingensteds er Roserne så røde... billedhuggeren Julius Schultz har tænkt på.

og ligger i en yderst romantisk Egn ved Havet paa Sjælland . . . Stedet har sit Navn efter en Bæk, som er viet til Hel eller Døds gudinden. Det hedder videre: Den fortræffelige Statsmand ville sandsynligvis være blevet en af sin Tids største Digtere, hvis han havde tilladt sig selv at følge sit sjældne Kald, som han kun ved enkelte Lejligheder i sin tidligste Ungdom gav frit Løb.

Baggesen er for så vidt ikke ene i sin dom, som der også fra anden side foreligger vidnesbyrd om grevens digteriske begavelse. Således siger Ørsted i sin mindetale over ham: Schimmelmänn var også selv digter, fuld af ånd og ædle tanker, men hans beskedenhed unddrog hans forsøg for offentligheden. Udtalelser fra Steffens og Rist går i samme retning. I digtet berømmes Ernst som den, der var kaldet af selve Apollon, digtekunstens gud, men havde ofret sine digterejvner og i stedet helliget sig Danias, d. v. s. Danmarks forsorg.

*Schimmelmänn, din Lyra jeg fandt (o Held mig!)
Skjult i løv, nedfalden af Helas Steeneg,
Hvor du selv havde ophængt den, da du paatog dig Danias Forsorg.*

*Lyren flux ophængt, mens en Taare smilrandt,
ilte bort Halvguden. I Lyrens Sted han
akesled Statssolvaaget, og hjælp med Bernstorff Frederiks Fredsskib.*)*

*Jeg den fandt, dugrustet hver Streng, dens Tvehorn
lovomsnoet, muldfugtet, endnu dog klængfuld!
Schimmelmänn! misund mig den ej! Min Andagts Helligste Hojsang.*

Baggesens ophold på Hellebækgård har også sat sig synlige spor, idet den kastanie, der står foran den nye skolebygning, skal være plantet af ham.

En af de mindre betydende poeter på denne tid er Christen Pram, der skriver i tidens allegoriske stil og vurderedes højt af samtiden. Blandt hans mindre poesier huskedes det naturbeskrivende digt: *Emilias Kilde* længst.

Morsomt nok fik vi for nogen tid siden tilsendt et par gulnede blade fra en norsk læge. Det viste sig, at det var en beskrivelse af en rejse til Hellebæk, som Pram foretog i 1803, og som fandtes i hans efterladte papirer. Han har sikkert også deltaget i digterkredsen på Hellebækgård, men derom nævner han nu intet. Efter en længere beskrivelse af rejseselskabet i diligencen og de tanker, han gør sig om dem, fortæller han, at rejsen varer fra kl. 9 morgen til 3^{1/2} eftm., hvor de ankommer til Helsingør. Middag i Hørsholm, kaffe på Niverød kro. Næste dag går rejsen videre til Hellebæk, som han beskriver således:

»Hellebæk er et vast Anlæg, 180 egentlige Arbejdere, med 320 Koner, Børn og Tjenestefolk, udgjøre Befolkningen af en samling Huse, som synes en ikke liden By. Alle, eller næsten alle er Fabrikshuse. En Mester forestaar for sin Regning en Fabrikationsgren, arbejder selv og med Svende, Dreng og Børn, mod en stipuleret Betaling, og mod at modtage Materialer for en ogsaa stipuleret Betaling, der er fastsat for længe siden, saa Smedene give f. eks. 12 til 15 Rigsdaler for en Læst Stenkul, medens de nu gjælde 36 Rd. Dog er faa eller ingen af Betjentene rige, men de synes at leve i jævn Haandværkerverstand. I mange af Fabrikanternes Huse saae det godt ud. Elendige saa jeg ingen, ikke en Betler.

Udsigten over til Kullen – en dejlig Aften – Alting venligt her – her hvor 500 Mennesker for den blide, elskelige Schimmelmänn arbejde paa Myrdevaaben. Nu vel, der skal Myrdevaaben til. Hvorfor just for hans Regning? Hvorfor ikke for hans Regning? . . . Værksteder uden Ende, dog – i Sandhed, jeg forstaar heraf slet intet«.

Charlotte Schimmelmänn døde i 1816, og det var dermed forbi med det åndfulde samvær på Hellebækgård og der blev stille på det lille slot. Efter Ernst Schimmelmänn's død i 1831 viste det sig, at den en gang så store formue var

*) Hentyder til kronprins Frederiks rejse til Norge 1788.

smuldret bort på grund af tidernes ugunst og hans store gavmildhed mod sine undergivne, og godset kom under administration. Det før engang så livlige Hellebæk, sank hen i en dyaleliggende tilstand.

Til denne torneroseidyl ankommer i sommeren 1847 fru Johanne Louise Heiberg, den feterede skuespillerinde og hendes mand, den kendte digter Johan Ludvig Heiberg, hvis vaudeviller jo stadig spilles. Heibergs slog sig ned på kroen, hvor man ikke var forberedt på så prominente gæster. Men ved hjælp af Johanne Louises praktiske sans, bliver vanskelighederne klaret. Mens Heiberg er travlt optaget af at sove, vandrer hun nu i de tidlige morgentimer rundt i de ensomme skove, betaget af stedets skønhed og kommer en dag ud til gamle Ane ude ved Bøgeholmsøen. Hun er syg og fru Heiberg plejer hende med rørende omhu til Ane er rask igen. Hun har selv skildret denne sommer i Hellebæk i sin bog: *Et Liv genoplevet i Erindringer*. Hun giver heri en varmhjertet skildring af de primitive forhold, hvorunder kroliv og sommerliv levedes dengang. Dog lå hun ikke på den lade side, thi i disse sommermåneder blev hendes: *En Søndag paa Amager* til. Det opførtes på Det kgl. Teater og gjorde stor lykke. Hun komponerede for øvrigt selv musikken dertil.

Johanne Louise Heiberg skriver, at Hellebæk dengang lå fuldt uberørt i al sin skønhed, men det er dog næppe helt rigtigt. Selv nævner hun, at bl. a. den engelske gesandt Wynn havde sit sommerophold der. Men at der først efter Heibergs ophold her kom gang i tilflytningen af landligere er rigtigt nok. I begyndelsen indlogerede de sig hos den stedlige fiskerbefolkning, men efterhånden byggede mange sig sommerboliger her eller købte et hus.

Mange kom også på kortere besøg, og egnen skulle nok vise sig at være tilpas romantisk at tilbringe hvedebrødsdage i. Således finder vi i C. Hostrups *Erindringer fra min Barndom og Ungdom*:

»Den 29. Juni 1855 holdt jeg Bryllup med Elisabeth Hauch i Frederiksborg Slots Kapel. Grundtvig forrettede Vielsen, og derpaa blev der hos Hauch holdt et Formiddags Gilde, da vi om Eftermiddagen skulde bort med Dampskibet til Helsingør. Jeg havde nemlig nogle Dage forinden lejet et Par Værelser i »Aalsgaard« ved Hellebæk, hvor vi vilde opholde os indtil Slutningen af Sommerferien. Efter at vi havde taget Afsked med vore nærmeste og de af vore Venner, der var tilstede, kørte vi til Dampskibet, og i Helsingør blev vi saa hentede af en Vogn, der i den vidunderlig skønne Sommeraften bragte os til Maalet . . .

»Aalsgaard« var den Gang endnu ikke opdaget af københavnske Landligere, det laa ensomt og fredeligt i sin idylliske Herlighed, og foruden os var der denne Sommer kun to andre københavnske Familier, Digteren Paludan-Müller og Maleren Roed med Hustru og Børn. Vi havde det altsammen for os selv, Havet og de høje Bakkeskrænter, Odinshøj, de store stille Skove og de skønne Søer. Alle viste stor Elskværdighed imod os, baade de andre Sommergjæster og Fiskerne. Mest Glæde havde vi dog af den ædle Digter, der syntes godt om, at jeg nu vilde være Præst, og han besøgte os ogsaa senere med sin Hustru i Silkeborg«.

Jens Christian Hostrup lader ogsaa sin muntre studenterkomedie *Eventyr paa Fodrejsen* foregå her, idet han med Strandbjerg har tænkt på Hellebækgård. Komedien blev opført på det Kgl. teater i 1848, og stammer altsaa fra tiden før hans giftermål med Elisabeth Hauch.

Omk. 1860 bosatte digteren Carsten Hauch sig i Aalsgaard og huset står der stadig, kaldet Hauchs hus. Han var da 70 år, men stadig ung og frisk i sindet, hvad hans produktion fra denne tid vidner om. Hans digtning fra Hellebæk-

tiden viser, hvad han kunne se, da han fik himlen over sig og havet for sig efter sin tid i Sorø som lektor. I mere end tyve år havde han ikke produceret lyrik, men nok nogle romaner og dramatiske værker, men det er som lyriker Hauch når højest. Fra denne tid stammer hans *Lyriske Digte og Romancer*, de to lyriske dramaer *Valdemar Atterdag* og *Valdemar Sejrs* ligesom alle hans Danmarksdigte, *Hellebæk*, *Frederiksborg* og *Morgendug, der sagte bæver*. I Valdemar Sejrs findes et af Hauchs digte, der nu ganske er glemmt, *Den estiske Sangers Kvad*. Hauch skildrer heri den lyse sommernat ved Sjællands kyst, hvor han lige havde taget bolig og gav os dermed den første hyldest til de lyse nætter på dansk.

Den estiske Sangers Kvad fra Valdemar Sejrs - 1862

Hvergang sig Solen sænker
mod Nattens dunkle Hjem,
stiger en fager Jomfru
bag Vestens Taager frem.
Hun svæver i Purpurskyer
med dejligt skinnende Haar,
hun kalder sig Aftenrøde,
og ligner den unge Vaar...

Hvergang sig Solen hæver
atter af Nattens Grav
ser man en dejlig Ungersvend,
han bor ved et sølvblaat Hav.
Naar han i Østen stiger,
er Dagens Konge nær,
han kalder sig Morgenrøde,
han gløder i Purpurskær...

Morgen- og Aftenrøde
de have hinanden nær,
dog skiller dem Dagens Himmel
og Mørkets Aandehær.
Ene naar Nattergalen
synger i Skov og Lund,
kan Morgen- og Aftenrøde
samles i Nattens Stund.

Da se de hinanden i Øjet,
og træde hinanden nær,
og favnes ved Nattetide
bag Skovens dunkle Træer.
Da blusse de skønneste Roser,
dem Lærken hilser med Sang.
Det er deres dejlige Born,
de smykke nu Mark og Vang.

Da slukkes ej Solens Fakkell,
den glimter som bag et Slør,
den gribes af Morgenrøden,
endnu før den ganske dør.
Han favner den dejlige Jomfru,
hun giver ham Faklen hen,
saa favner han atter den Liljevand,
saa viger hun bort igen.

Men hviler ham altfor længe
ved Brudens dejlige Bryst,
da kalder ham Nattergalen,
da hæver den højt sin Røst.
Den melder med klagende Stemme,
at Midnatstimen veg,
den bringer ham til at ende
den korte Elskovsleg.

I sangbøgerne finder vi endnu hans smukke fædrelandssang, omend i forkortet form, og de fleste har vel sunget den i skolen. Den er fra hans *Lyriske Digte og Romancer*, og vi har vist alle ved indledningsverset følt en dirren i sindet over disse strofer, ja sådan vil vi helst huske sommerdagen og -natten.

*Morgendug, der sagte bæver i den lune Vind,
Blomsterduft, der langsomt svæver fra den gamle Lind,
Alfeleg bag Skovens Sale,
Fuglesang i Foraarsdale,
Maanens Lys paa Bølgens Strømme,
det er Danmarks Drømme.*

En direkte hyldest til sit skønne opholdssted gav Hauch os i digtet *Hellebæk*. Det findes ikke mere i sangbøgerne, men her på Hellebæk-Aalsgaardengen burde vi alle kende den – og syng den:

H E L L E B Æ K

Sågnrige Danmark, du Moder til Helte
smilende mildt under Bølgernes Dans,
aldrig jeg skued' dit søgrønne Bælte,
smykket med Perler, i skønnere Glans.

Alt hvad er spredt for den vandrendes Øje,
rundt i vort Land, det har samlet sig her,
kornrige Dale med grønklædte Høje,
Indsø med Hav og de dejligste Træer.

Duftende Kløver bag dæmrende Skove,
mægtige Bøge, der spejles i Vand,
Roser, der blusse ved rullende Vove,
rislende Bække, der leger ved Strand.

Uvejret svinder, og Maanen sig hæver,
klar som en Aand, der opstiger af Muld,
lysende Drømme på Bølgerne svæver
Vandet sig blander med Straaler af Guld.

Snekker, der Vej gennem Dybet sig baner,
færdes paa Søen i Tusindetal,
glide paa Bølge lig snehvide Svaner,
Himlen sig spejler i Vandets Krystal.

Alferne Vej over Lysbroen finder
leger med Maanskin, med Luft og med Hav,
Kronborg jeg ser med de glimtende Tinder,
knejsende stolt over Seklernes Grav.

Stormen dog veksler med solklare Dage,
Kattegat bruser mod Sveriges Strand,
Kullen det kaster mod Danmark tilbage,
dejligt at se er det stormende Vand.

Langsomt nedstiger den dalende Maane,
solen forjager den flygtige Sky,
nærmere skuer jeg Sverrig og Skaane,
Venskab fornyes, naar Taagerne fly.

Dejlige Strand med vor Oldtid fortrolig
Fremtidens Syner dog ligge dig nær,
kunne jeg vælge paa Jord mig en Bolig,
visselig tror jeg, jeg valgte den her.

Vi kan ikke forlade Carsten Hauch uden at omtale hans hustru Renna Hauch, født Juul, datter af daværende byfoged i Helsingør. Hun var en usædvanlig kvinde, skarp i sine meninger og i modsætning til sin mand åben overfor nye strømninger i tiden.

Da Carsten og Renna Hauch sidst i 1860erne boede i Hellebæk, havde deres ægteskab udviklet sig, så de stod meget langt fra hinanden.

På det tidspunkt er de i forbindelse med Georg Brandes.

Han fortæller: »En Kvinde hvis Tænkemaade paa dette Tidspunkt yderligere ildnede min, ...

Hun havde ingen Lære, men hun glødede for Frihed og Ret . . . Hun begyndte at sætte nogen Lid til mig og nærede den Tro, at jeg efter Evne vilde være virksom til at røre op i Stilstanden herhjemme, og under de lange Samtaler, vi førte med hinanden, naar jeg i disse Somre af og til en Uge ad Gangen boede paa Landet hos Hauchs i Hellebæk, opflammede hun mig ved sin Ild. I September 1868 var jeg efter Vandringer med den gamle Fru Hauch op og ned ved Stranden derude under den rene, stjerneklare Himmel ude af Stand til at gaa i Seng, naar jeg endelig ved Nattetid sad paa mit Kammer.

Alt hvad der i Dagens Løb var blevet fortalt og drøftet, gjorde mit Hoved hedt og tilskyndede mig til Grublen og Handling«.

Skråt overfor Carsten Hauch på den anden side Strandvejen boede om sommeren Edvard og Henriette Collin. Edvard var søn af den kendte Jonas Collin, etatsråd, gehejmeråd m. m., der ved siden af sin embedsgerning udfoldede en utrættelig virksomhed. Der blev i den første del af århundredet næppe påbegyndt noget foretagende, hvori han ikke havde del. Som medlem af teaterdirektionen kom han i forbindelse med næsten alle datidens kunstnere og digtere og kunne yde dem hjælp. Han er den, der har ydet den ivrigste støtte til H. C. Andersen, der i hans hus fandt et hjem.

Allerede tidligt fik Collinerne smag for Hellebæk eller rettere Aalsgaard som opholdssted om sommeren. Da Heibergs dukkede op på Hellebæk kro i 1847, blev de modtaget af Jonas Collin, og familien vendte trofast tilbage år efter år. Da det efterhånden blev for livligt i Aalsgaard, flyttede de længere bort og byggede deres eget hus i Ellekilde i 1870. Man skrev jo mange breve til hinanden på den tid og mellem Collinerne og H. C. Andersen fandt der da også en livlig brevveksling sted. Det kunne da være fristende at undersøge om H. C. Andersen

har været lige så begejstret for egnen som Collinerne, men der bliver vi skuffede. I hvert fald, da han blev ældre, var Hellebæk et af de sidste steder, han ville besøge. Men inden der gives et uddrag af brevvekslingen o. 1870 vender vi os til den unge Andersen, da han første gang kommer til egnen i maj 1826, da han sammen med rector Meisling flytter fra Slagelse til Helsingør latinskole. At han ikke er blind for egnens skønhed, viser følgende uddrag af et brev til B. S. Inge-
mann:

Helsingør den 8. Juni 1826

» . . . Jeg var forleden med Meisling ude i Marienlyst; o det er da Noget af det første jeg har seet; o hvem der en heel Sommer kunde leve der og alene nyde og digte, han var dog lykkelig. – Udsikten fra den øverste Therasse hen over Sundet er fortryllende; Meisling sagde ogsaa at den skulde være een af de første i Europa og ligne den omkring Neapel. Mod Høire seer jeg ned til Hveen og Taarnene af Landskrona som jeg tænker mig at være Neapel; ligeunder mig Byen og det gamle Kronborg. Den svenske Kyst smiler saa søsterlig saa dansk til mig saa jeg neppe kan tænke mig det er et andet Kongerige kun det sorte Kullen i sin blaalige Taage siger at paa den anden Side Vandet begynder et Klippeland. Skibene svæve lystig forbi; o hvem der kunde flyve med og see alle Verdens smukke Stæder. Jeg bilder mig ogsaa ind at det vil være et af de første Skridt i vor Lyksalighed efter Døden, at Aanden frit kan svinge sig hen og see enhver deilig Plet her paa Jorden . . . «.

Den store årligt tilbagevendende begivenhed på denne tid var festerne ved pinsetid på bakken ved Hammermøllen i Hellebæk, der har sat sig flere spor i litteraturen, herom senere. Større indtryk har det dog ikke gjort på den unge latinskolediscipel.

I sin *Levnedsbog* skriver H. C. Andersen kort efter ankomsten til Helsingør 1826: – »I de første Dage spadserede vi ret, besøgte Marienlyst og Hammermøllen, hvor M betalte for mig og Børnene, for at vi måtte ride på Træhestene (paa en Gyngede der gik rundt). Jeg har vist taget mig komisk ud«.

Senere hedder det: . . . En Søndag skulde vi kjøre ud til et smukt Sted ved

Sundet: Odinhøi, paa Veien blev der Uenighed, og da vi kom til den lille Krat Skov der skjulte Udsigten, stod M af Vognen, men da han var vred vilde han intet see, lagde sig derfor tæt ved Vognen i Græsset for at sove, Fruen vilde derimod slet ikke stige ned, jeg og Børnene vare altsaa de eneste der gik det Par Skridt bag Hækkene, hvor vi saae een af de første Udsigter, der da havde grebet mig. Det var en Klint vi stod paa, neden for laae Fiskerhytter med udspændte Garn, Skibe seilede gennem Sundet, hvor Bølgerne brødes med en Støi, som naar der kjøres med Vogne, læssede med Jernstænger. Ligeledes Sverrig med Kullen, hvor den blaalige Luft hvirvlede op i den klare Luft. – Intet Partie i Naturen har siden grebet mig stærkere end dette, men det var ogsaa en deilig Dag og Solen skinnede mig ogsaa i mit Hjerte«.

Men allerede i et brev til Ingemann senere på året er begejstringen dalet betydligt og her lægges vel spiren til den modvilje mod denne nordlige udkant af landet, som Andersen nærede resten af livet.

Til B. S. Ingemann, Efteraaret 1826.

» . . . Med Skolen gaaer det ellers ret godt og jeg vil haabe Forsynet ikke slaaer Haanden af mig, jeg har kun ham, han vil, han maa hjælpe mig, min Fremtid kan kun blive lys og herlig eller ogsaa mørk, grændseløs ulykkelig. – Egnen hernede er mig ellers endnu ligesaa smuk, som ved det første Syn, vel staae Træerne med brune og gule Blade og det hele seer efteraarsagtig ud, men hele Forandringen bevirker en Slags Nyhed, en Afveksling som er meget smuk. Skibene blive nu ogsaa flere og flere og naar jeg saaledes seer dem i roeligt Veir med nedsænkede Segl at ligge i en uhyre Masse, bilder jeg mig ind, at see et heelt Venedig med Taarne og Kupler. Søen begynder ellers at gaae stærkere og stærkere og det more mig at gaa ved Kysten naar Bølgerne slaa op imod de store Steen og Skibene gyngede som Æggeskalle på de lystige Bølger; for en Maanedstid siden var jeg med alle Rectorens ude paa en Pyndt af Landet, de kalde Stedet »Odinhøi«; jeg har endnu aldrig seet saa deilig en Udsigt, Kullen laa saa klar og tydelig for mig og skjønt Sundet var temmelig rolig, rullede det dog som dybe Orgeltoner nede i Dybet. Men Vinteren kommer med stærke Skridt og jeg fryser som en Affricaner paa Lopatka, aldrig havde jeg troet Helsingør laa Ispolen saa nær, ak Herre Jemini! man er vist istand, til Vinter, at see baade Iisbjørne og Samoieder omkring os. –

– Søen bliver mig ellers Dag for Dag kjærere og kjærere, og tidt tænker jeg paa Deres Linier:

Herlige Hav!

Ved din svulmende Barm har jeg hjemme;

skjønt det ikke er bogstaveligt sandt da jeg ret er en Kryster til Soes; paa Dampskibet hened blev jeg søesyg, værre end salig Hr. Ruus, og da jeg forleden sejlede i en Baad og midt paa Sundet blev løftet Skyerne lidt nærmere, længtes jeg efter den kjære moderlige Jord og kunde gjerne som Chilian have trykket et Kys paa den«.

Vi springer nu frem til 1870 og anfører nogle uddrag af brevvekslingen mellem Henriette Collin og H. C. Andersen. De viser, hvor svært det var at trække den aldrende digter herud og de munder ud i en veritabel undsigelse af Hellebæk og al dets væsen.

Fra Henriette Collin den 23. Maj 1870:

» . . . Hvis De for Alvor tænker paa nogle Dages Ophold i Hellebæk, som be-

stemt vilde behage Dem naar Veiret var godt -- saa lad mig det vide lidt betids saa skal jeg gøre hvad jeg formaar for Deres Velbefindende der, og hvis Kroen, som er meget lille, ikke er at faae, saa er der maaske privat logis som De nok kunde finde Dem i . . . «.

I flere på hinanden følgende breve lover Andersen, at han nok kommer en dags tid til Hellebæk og der bliver da også til slut gjort alvor af det med følgende resultat:

Petershoj ved Klampenborg 11. Juni 1870

»Kjære Fru Collin!

Tak for den varme Modtagelse i det kolde Hellebæk. Tak for hvor godt De og Deres undte mig det. Hellebæk under mig, mærker jeg, ikke noget Godt. Det er nu tredie Gang jeg er kommet syg derfra og eengang henter jeg vist der min Helsot. Næste Aar bor De jo Nordpolen et Stykke nærmere. Tak for det store Torklæde De laante mig til Hjemrejsen, det er vel, haaber jeg, nu igjen i Deres Varetaegt. Aftenen var imidlertid ikke saa kold som Formiddagen, Blæsten havde for en Del lagt sig, men jeg kom hjem som sædvanlig fra den Kant med en ordentlig forkjølelse. I Fredags betog den aldeles min Stemme, Løverdags var jeg med Gigt, Hovedpine og Kuldegys, men bestemte mig dog til at kjøre herud til Henriques, hvor jeg i Dag paa tredie Dag, sidder inden Døre med Mixtur og Havresuppe. Det ville jeg ikke saaledes have havt i Hotellet, saa er det godt at jeg er her. — En Ugestid bliver jeg og tager da til Melchiors paa »Rolighed«. Jeg havde haabet af se Jonas i Byen om Løverdags, han talte derom. Jeg syntes ogsaa at jeg fra mine Vinduer saa ham om Morgenen gaae forbi, men han »saa ikke op« ikke engang med øjnene. Hils ham! — Deres Mand, Louise og vor gode Doctor, som mellem os, »lever et Hunde-liv«, min hjerteligste Hilsen. Uagtet min stærke Forkjølelse har jeg dog i disse Dage fortsat »Lykke Peer«. I denne Uge trækkes Lotteriet, troer De da at jeg vil kunne benævnes med samme Navn? Snart har De Billes paa Hoiden over Dem! Hils! Jeg udtalte for Fruen min Vrede mod det ødelæggende Hellebæk. Det bør døbes om til »Feberkysten«, »Dødssejlernes By«, Vindenes Hjørne«, »Doctors Levevej«, »Det sjællandske Grønland« etc., nu kan De vælge! — Jeg lyser hele min Vrede over Egnen og dens Kjoretøj, og skal ved Lejlighed, naar jeg skriver Eventyr om Feberen og hendes Søstre henlægge Scenen, hvor den er lagt af Vorherre og hvor desværre flere af hendes Venner have »lagt sig paa Landet«. Det er reent forbandet! Det nos jeg paa og drikker Salmiak. Tak! —

Deres hjerteligt hengivne
H. C. Andersen.

E. S. Glæder De mig med et Brev, da send det til Hr. Martin Henriques, Højbro-plads 6. Læg ingen Luftning deri fra Deres feberbringende Hellebæk«.

Efter dette vil det jo ikke forbavse nogen, om H. C. Andersen aldrig sætter sine ben i Hellebæk mere og det kunne følgende afsluttende uddrag tyde på:

»Til Henriette C.

Kjære Fru Collin!

10. Juli 1872

Hvorfor har jeg, i denne Sommer, endnu ikke været i Hellebæk? Jeg længes efter at see og tale med Dem, Deres Mand og Datter, dog bliver jeg stadig paa »Rolighed«, Veiret er usædvanligt deiligt! allerede have vi flere Uger hjemme stadige Sommerdage, jeg er henrykt og under alle Mennesker denne Herlighed, men det vil vist være forbi med den saa snart jeg sætter mig i Vognen og kjører

til Ellekilde, det er ikke tænkeligt at jeg kan faae en Sommer varm smuk Dag i Hellebæk, kommer jeg der vil det blæse, blive koldt, det skønne Veir forbi og det er syndigt at bevirke Sligt, derfor har jeg i Dage og Uger kjæmpet med mig, talt paa Knapperne, sjunget med Zerline: »Jeg vil – nei jeg vil ikke!« Troer De at jeg tør og bør vove det? men hvad siger De saa naar ved mit Besøg, den deilige Sommertid er forbi, Regnen skyller, Vinden tuder – og jeg kommer hjem med en stor Forkjølelse! – «.

Vi vender nu tilbage til året 1868. Da skriver Vilhelm Bergsøe en lille fortælling: *Schimmelmanns Hest*. Den udkommer sammen med to andre under titlen *Gjengangerfortællinger*. Det er en meget folkelig og jævn fortælling, men der findes en del direkte hentydninger til forholdene på den tid herude, og selve sagnet om hesten, skal jo også nok stamme herfra.

Bergsøe begynder med at lade os stifte bekendtskab med stedet for den uhyggelige spøgelseshistorie, der dog til sidst får sin naturlige forklaring, i hvert fald for den del, han selv oplever:

»For en ti til femten Aar siden laa Hellebæk i sin Uskyldighedstilstand. Ingen Nordbane bragte Københavnerne til Helsingør, intet Marienlyst prangede med sortklædte Opvartere. Hamlets Grav var endnu ikke opfundet, og naar en enkelt fremmed fra Hammermølleskoven forvildede sig ind i Hellebæk eller Aalsgaarde, kunde han være vis paa at trække beundrende Tilskuere til Vinduerne. Den lille Fabriksby laa stille og rolig i Sommerens Solskin med sine hvide Huse og klappende Møllehjul. I Aalsgaarde tørrede Mændene deres Garn, medens Kvinderne syslede foran Huset med Naal og Filérpind – man kendte næppe de fremmede, endnu mindre havde man lært at trække dem op som andre Fiske.

Det var i denne lykkelige Periode, at jeg færdedes i Hellebæk; thi disse dybe, dunkle Skovsøer denne Vegetation, der broderligt forbinder Bøgen og Anemonen med Birken, Enebærret og Lyngen, husede en hel Verden for sig, travle, rastløse Beboere, hvis Færd det nok var værd at gøre sig bekendt med.*)

Min Tid var delt mellem Skoven og Kroen – man havde endnu en vis Sky for at leje sine Værelser ud. Hvor tydeligt husker jeg endnu Kroens store Sal med dens blaablomstrede Sofa, de forunderlige, gammeldags Stole, den rødmalede Fyrretræs Kommode med de halsstarrige Skuffer, der aldrig ville ud, men, ligesom Nydelsen af Deres Frihed, aldrig ind igen. Hvor klart ser jeg ikke den mærkværdige Pasteltegning, om hvilken jeg endnu svæver i Uvished, hvad enten den betød Mariæ Himmelfart eller Musernes Dans paa Helikon, og som var en Gave til Huset fra en mere naiv end talentfuld Kunstnerinde i Omegnen.

Alle disse Herligheder hørte mig til. Hele Kroen stod til min Raadighed, med Undtagelse af Skænkestuen og Butikken, hvor der dreves Handel med Kaffe, Sukker og »Eksketera« som der stod paa Skiltet. Dog var der et, der gjorde en Indskrænkning i min Ejendomsret, og det var Lørdag Aften. Da samledes Folk fra Land og By, ikke til politisk Vrøvl over en halvgammel Avis, men til en ordentlig, solid Dram, til en Dans, og somme Tider til en Tvekamp, hvor man dog hverken anvendte Kaarder eller Pistoler. Her lærte jeg Mænd at kende med haarde, barske, vejrslagne Ansigter, og dog med Barnets hele Naivitet og Godmodighed; Mænd, som stod lige fast, hvad enten de bandt an med en Trepægleflaske paa Land eller en Bramsejlskuling paa en svejende Merseraa. Jeg kunde

*) Bergsøe har altså drevet studier her til sit populærvidenskabelige værk: *Fra Mark og Skov*, der endnu står i mange tusinde danske hjem.

nævne mange af disse, men jeg dvæler kun ved én, Baadsmanden, min Ven, Niels Kei«.

Nå, men kort fortalt drejer historien sig om den hest, der bar Carl Heinrich Schimmelman til Danmark. Denne hest skulle være begravet ude i skoven, men den går igen, og ser man den, er man døden vis, inden tre dage.

Der findes forøvrigt en lille ubebygget plet mellem smedien og Hellebækgård, hvor hesten ifølge overleveringen skulle være begravet. Morsomt nok fandt man ganske tæt ved det opgivne sted et hesteskelet, da grunden til den nye skolebygning blev gravet ud.

Også hos de mange mindre ånder i litteraturen har Hellebæk gjort sig gældende. Fra 1869 stammer således en roman: *Rideknægten*. Livsbilleder fra det nordlige Sjælland af Beatus Dodt, søn af den af sygdom og andre ulykker plagede færgelavsinspektør Dodt fra Helsingør.

En sentimental fortælling om en dreng, der fra usle kår hævs op til de akademiske cirkler. Hans højeste ønske er at blive rideknægt hos prinsen, hvilket han også opnår. Kommer senere i huset hos en gammel professor, som hjælper ham frem. Det interessante for os er skildringen af en fodtur, som drengen foretager i selskab med nogle studenter, for hvilke han agerer trækdyr for deres furage. Det er pinse, og de kommer forbi Hellebæk, hvor der netop er pinsefest på bakkerne ude i skoven:

»Vejen førte os nu igennem Aalsgaard, hvis nettede, venlige Huse straalende i forhøjet Glans paa Grund af Festen. Langs med Stranden hængte Net udspændt imellem høje Stænger, som Gardiner for Sundets blaa Vindue. Fra Husene vajede Flag og Kranse, og pyntede Matroser og Piger vandrede spøgende op og ned i Forventning om, hvad Eftermiddagen ville bringe, thi da skulle Festen vise sig i al sin Glans paa sit højeste. Denne Fest har sin Oprindelse af et gammelt Privilegium, som tillader den ældste Dreng i Geværfabriken, naar han om Foraaret skal gøres til Svend, i de to Pinsedage at agere Nar i Skoven. Klædt som Harlekin og forsynet med en mægtig Træbrix gaar han omkring og fordrer sin Skærv af enhver, som han møder, naturligvis under alle haande Vittigheder og lystige Gebærder. De paa denne Maade indsamlede Gaver anvendes til Klæder og Rejsepenge for Fyren. En uhyre mængde Mennesker strømmer paa disse Dage sammen i Hellebæk, hvor foruden Narren, ogsaa alle mulige Kunstnere indfinde sig, og ved deres Produktioner forskjønne Festen. Man sejler paa den lille Indsø omkring Øen under lystig Musik, man gynger, kører i Karroussellen, danser i Løvsalen, seer paa Beriderne. Alt er Liv og Lystighed, indtil paa den tredje Dag, hvor Narren af sex Mand bliver baaren op til Slottet paa en Tønde, fra hvilken han holder en Tale til det grevelige Herskab, som ved en Gave belønner ham for hans Anstrengelser, hvorefter Festen er endt«.

Selskabet bevæger sig op over bakken, og vi får en levende skildring af alt det hurlumhøj og gøgl, der foregår her. Det er grove løjer og fup, der bliver budt på, end ikke et godt slagsmål går man glip af. Da dagen er forbi og selskabet vendt tilbage til logihuset, får vi en køn beskrivelse af sommeraftenen ved stranden:

»Dandsesalonerne, som vare byggede af grønt, blev nu oplyst med kulørte Lamper og kastede et klart Lys ud til Siderne og højt op i de grønne Træer. Nede fra Stranden hørtes Bølgernes sagte Plasken imod Strandbredden eller Aareslagene af Baadene, som roede frem og tilbage imellem Landet og Skibene, der laa for Anker ude i Bugten. Pludselig oplyste et Glimt hele Egnen, efterfulgt af et Skud, hvis Ekko lød fra Skov til Skov, tabende sig i det fjerne. Det var

Vagtskibet i Sundet, som forkyndte, at nu var Klokken ti. Tydeligt hørte vi Hundeglam fra den anden Side af Sundet, og Vægterens Horn klang højtideligt fra Helsingborgs Gader over til os. Lige for os i det stille tause Øresund laa Skibene, som hensunkne i Dvale. Deres høje slanke Master tabte sig i den mørke Luft, medens et enkelt Lys glintede fra Kahytvinduerne og kastede en lang smal Stribe hen over Vandet. Paa den anden Side, inde i Skoven lød Dandsemusikkens dæmpede Toner, hvorefter de dandsende svævede rundt omkring mellem de grønne Træer«.

Efter geværfabrikkens nedlæggelse i 1870 fortsatte disse fester ved pinsetid i skoven.

En hr. C. de L. noterer sig en i en artikel i tidsskriftet *Nær og Fjern* d. 4. juni 1876, at festen derved havde mistet sin grundvold og beklager sig over: »... at her gik en af disse Folkeforlystelser tabt, som nu blive sjældnere og sjældnere og som dele Skæbne med saa meget andet ejendommeligt, der tidligere karakteriserede »Folket« i dette Ords gode, gamle Betydning. Nu er der kun Gøglet tilbage, men skulle nogen af Læserne have Lyst til at overvære Festen i dens nuværende afklædte Skikkelse, saa frembyder Jernbane- og Dampskibsforbindelserne tilstrækkelig Lejlighed til at komme frem og tilbage paa en Dag, især da der under hele Festen, som afholdes i Dag og i Morgen, er etableret en fuldstændig Kaperkørsel mellem Helsingør og Hellebæk«.

I disse år er det højeste mode at tage på landet til Hellebæk og Aalsgaard, og så læser man selvfølgelig breve fra sommerlandet, forfattet af prominente personligheder.

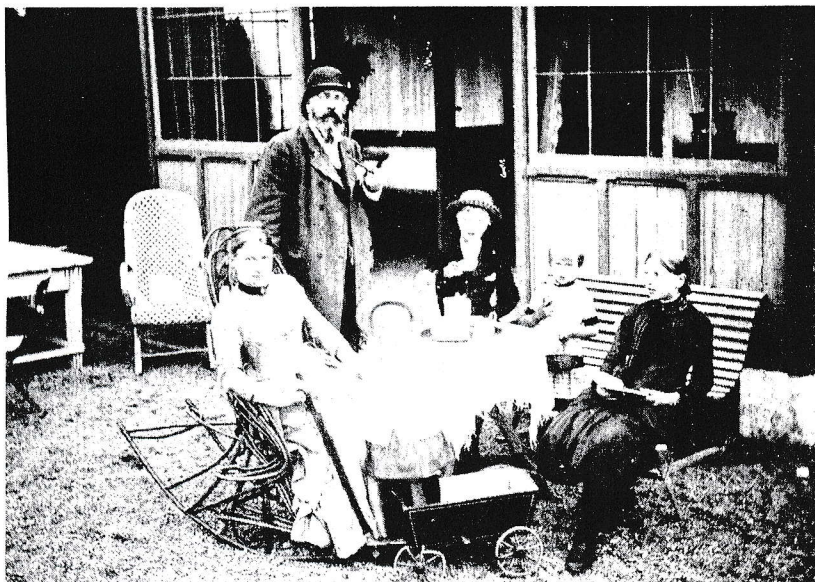
I Illustreret Tidende aug. 1885 finder vi en lille artikel, prydet med smukke tegninger af Viggo Langer. *Vi vil rejse* lyder overskriften og nedenunder står der: Herman Bang. Artiklen er skrevet i Hamburg. Herman Bang er på vej mod syd, men vil opfylde sit løfte til redaktøren. Der står bl. a.:

»Nu er det for sent at skrive om Hellebæk. Naar Regissørklokken har lydt, er Lejet ikke mere interessant. Feriesommeren er forbi, og det rigtige Efteraar, det er endnu ikke kommet. Maaske kan vi tage derop en Dag fra Byen, naar det gaar til Ende med September, og de sidste flyttevognes Spor er slettet ud. Så holder jeg af det deroppe. Da er Naturen blevet ene. Den har faaet Tid til at blive sig selv igen. Den har rystet af sig alle Sommergæsternes profane Aah, og den har glemt Turisterne. Der er blevet stille i Skoven. Tyst sysler Pan. Letbenet vildt tegner over Engen flygtende Skygger, naar, for at drikke, Bredden af Skovsøens Vand. Gulnede Elme hviske saa sagte derover.

Luften er klar. De første Blade faldt i Gaar langs Stien. De dufte nu, mens de hviske«.

I året 1872 trådte en ny stor digter frem og lod nye stærke toner lyde over landet. I en menneskealder havde man ikke oplevet noget lignende. Det var Holger Drachmann. Beundret, forkæret var han, urolig og hektisk havde han levet, da han slog sig ned i Hellebæk, eller rettere Aalsgaard i huset på Krogebakke i 1888. Han havde da været gift med sin anden hustru Emmy Culmsee i 9 år, men mødte en majaften i 1887 en anden kvinde, Amanda Nilsson, i hvem han blev vildt forelsket, Edith kaldte han hende. For at komme lidt til ro i de forviklinger, der deraf opstod og for at komme sladderer lidt på afstand søgte ægtefællerne til de mere fredelige omgivelser her. Forelskelsen i Edith gav ham en mægtig inspiration og i de år, han boede her, tog hans digteriske produktion et vældigt opsving.

1888 kom *To dramatiske digte*, året efter skuespillet *Tusind og een nat* og

Familiebillede fra Hellebæk 1890

I forgrunden: Fru Emmy Drachmann med sin yngste søn Povl. I baggrunden: Holger Drachmann og børnene Jens, Lisbeth og Gerda.

digtsamlingen *Sangenes bog*. I slutningen af 1890 kom to binds romanen *Forskrevet*, der vakte stor opsigt og adskillig forargelse på grund af sin nærgående portrættering af flere kendte samtidige. Samtlige værker er blevet til under opholdet her, og selv om det vel ikke direkte i værkerne kan påvises at lokale forhold eller personer på egnen har påvirket Drachmann, er der vel ingen tvivl om, at der i hvert fald i naturlyrikken må være påvirkninger at spore. Længselen efter Edith går gennem dem alle:

F R A S A N G E N E S B O G :

Jule-Sne

Jeg vandrer gennem Skoven
Ved Juletid!
Der falder Sne fra oven
Saa vinterhvid:
Saa vinterhvid den frosne Dug
Neddrysser lydløst, Fnug ved Fnug,
Og smelter paa min Haands
den varme Flade,
Mens Foden træder mellem visne Blade.

Jeg ser paa Haanden de Taarer staa -
Det er som en Hulken jeg hørte:
Nu blir vore Minder, store som smaa,
Gennem Skoven for Vinden førte.
Skal alt da hvirvles for Vinteren hen,
Skal Sorg og Adskillelse raade?
Nej, Jule-Sneen er Menneskets Ven,
Den gemmer hans dybeste Gaade.

Naar Linden blomstrer

Sagte gennem Luften strømmer
denne Vellugt honningsød,
og som duftberust jeg drømmer
med en aaben Bog paa Skød,
sagte vender Vinden Bladet -
Hvor Parfumen dog er stærk!
Hvad er mig, naar Linden blomstrer,
selv det lærerigste Værk?

Linden blomstrer, Luften gløder
tordensvanger, møt af Sol.
Blomst ved Blomst mit Øje møder,
mens jeg vugger i min Stol:
Havens Flora, just som Aaret,
højest i sin Fylde naaet -
yppigst Farve, modnest Mængde
af hvad der blev tænkt og saet!

Modne Tanker – farvetunge:
 Rosen svømmer i sit Blod,
 ældre Slægter, ganske unge,
 podet Par paa samme Rod!
 Hyldens tætte Skærme skygger
 for en nattebleg Jasmin –
 Hvor de hvisker, hvor de længes:
 Hver om sit, og hver mod *sin!*

Rige Dage, lyse Nætter
 i en fortsat Drømmestand,
 Tæpper, hvor man Foden sætter
 skjult Musik fra Søens Strand:
 Det er Voverne, som nynner
 om den første Kærlighed,
 uden Nag og uden Brøde –
 derfor Livets Herlighed!...

Den røde vilde Vin

Et sus af sagte høstlig Vind –
 et Blad, som strejfer let min Kind
 og falder mig for Føde.
 Der ligger det paa Gruset blødt
 og ler til mig saa purpurrodt
 og gør mig – ja jeg ved knap hvad –
 saa ungdomsvarm til Mode:
 Du Tid, hvor hun var min, ja min,
 med denne Vækst, saa svaj, saa fin,
 med denne Mund, som bød mig glad
 de aabne Læbers Rosenblad –
 O røde vilde Vin!

Du Tid, for dig jeg bøjer mig,
 for Minderne, som føjer sig
 tilsammen ret som Blade.
 Og rask jeg plukker mig en Krans,
 før Stormen spiller op til Dans
 og hvirvler Livets Løv hen ad
 den aabne Høst-estrate:
 End er hun nær, end er hun min,
 end venter hun mig svaj og fin,
 og byder mig saa frisk og glad
 de aabne Læbers Rosenblad –
 O røde vilde Vin!

Begyndelsen af indledningsdigtet til »Troldhøj«

Det var Midnat – en lysende
                                     Sommernats Stund –
 og med taageslørt Rand laa Indsøens
                                                             Rund,
 og fra Aaren drev bølgende Ringe:
 det var stille – saa stille,
                                                             at Ringbølgen klang
 gennem Fjærnhedens mumlende sus
                                                             som en Sang;
 og jeg hørte for Øret den klinge:
 .....

Efter at Edith i 1891 endelig havde brudt med sin tidligere forbindelse og helt knyttet sin skæbne til Drachmann, blev forholdene i dennes hjem utålelige. Hans hustru, som indså, at slaget var tabt, kunne ikke beherske sin bitterhed, og i sin fortvivlelse foranstaltede hun gang på gang pinlige opgør. Drachmann, der hadede scener, flygtede flere gange for længere tid bort fra hjemmet for at kunne være i fred sammen med Edith.

I sommeren 1892 brød han overtvært og forlod sin hustru for stedse. Han tog fast ophold i Hamburg, hvor hans elskerinde havde engagement. Men inden vi forlader Drachmann vil vi lytte til den beskrivelse, han har givet af Hellebækne i en artikel i Galschiødt: *Danmark, Skildringer og Billeder af danske Forfattere og Kunstnere ca. 1892*. Artiklen er sikkert skrevet i Hamburg.

»... Hvis der ikke var Sommer i Danmark – hvad der dog undertiden er – saa ville der ingen Sommer- og Badegæster være, og Hellebæk ville være ilde faren. Et andet Spørgsmål er, om man ikke netop uden Sommergæster ville have denne fredelige Plet dobbelt kær. Tag derud ved Efteraar eller Vintertide. Det er en Fordom, at man kun skal ligge paa Landet om Sommeren. Tag derud, naar det brune Løv drysser hen over Skaaningedammen eller Bondedammen – fordyb dig i Teglstruphegn, hvor den ene Dam er skønnere og blidere end den anden,

og hvor de alle tilsammen blinkende under den skyede Himmel mellem Træstammer og Siv, er som en Række Perler dragne paa en Snor. Ingen vil forstyrre dig paa dine Vandringer – Stjerne fører dig ud og ind – hist kigger Sundet frem med Kullen sløret af en let Kattegatstaage – her er en aaben Plet med stubbede Marker, Odinshøj og Nordskov hvide Mølle og Hornbækplantagens mørke Naalegårde. Der er ikke en Vemod som i et jysk eller et norsk Landskab, hvor Bakker og Fjelde stænger for Haabet, det er altid »befriende« ved Hellebæk. Nordvestvinden suser over det blødtbølgende Terræn – Indsøerne blinker – Havet derude blinker – du kan falde i Tanker, der endda kan have Længsler og Erindrings Malurt paa Bunden af det Bæger, som Fortiden rækker dig, men du knuges ikke, giver ikke fortabt – selve Naturen omkring dig er i sin broget-falmede Dragt en livssund Følgesvend, der smiler til din Melankoli og nynner en Vise om den evigt tilbagevendende Vaar . . .

. . . Vil man træde i Forhold til de bedste Sider, have fat i de oprindelige Mennesker herude, saa maa man slaa sig ned her en Vinter. Under Sneen ligger Foraarets Spirer – saa vel som Høstens Frugt. Hvad enten man besøger Købmanden eller Kromanden eller Postmanden eller Teglværksmanden – hvilken om helst Mand eller Kone – ja man kan for den Sags Skyld tage Præst og Doktor og Degn og til dels Fiskerne med – saa slaar der en, igennem den lange Vinter, en Luftning i Møde, som nærmere beset er Resterne af forrige Tiders Gæstfrihed, harmløse Elskværdighed og Ligevægt i Sindet, tilsat med akkurat saa meget af Nutidens Elasticitet, som netop Familie og Omgangslivet her ude kan taale uden at tage Skade.

Naar Sundet er tillagt, naar Kullen skjuler sig, naar Vildgæssene skræpper, naar Sneen tumler afsted i Dans langs Ellekildes Bakker – naar der er lunt inde i den bladløse Skov og mere end friskt paa den hvide Strand med det blaa Bælte af Havvand histude – naar Sirenen paa Lappegrundens Fyrskib brøler som en Stud gennem de mørke Nætter – naar man vader med Haandlygte om Aftenen til Posthuset og glæder sig til Whisten eller Skakbordet hos Købmanden eller i Hjemmet – naar ikke Sommerglædernes Bæger skal kredenses for enhver sportsklædt Kontorist og ikke de lediggængende unge Damer skal opvartes med Køre- og Sejlture – naar med andre Ord Hellebæk er overladt til sig selv, saa er Hellebæk sig selv.

Og saa er her godt at være.

Maaske her var allerbedst at være, naar man ligesom en af de gamle Skippere eller Lodser havde »lagt op« og nu røg sin Pibe i Bevidsthed om, at alle Storme laa bag een – og at kun den sidste lange Rejse forestod. Maaske«.